

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No6(4)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 534 sahifa,
12-iyun, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woosyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Maktab o'quvchilarining musiqiy tafakkurini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	10
<i>Abilov Muslim Normuxammadovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalashning pedagogik ahamiyati.....	14
<i>Bolqiyev Axmad</i>	
Jamiyat muhitida radikalizmning oldini olishga qaratilgan uzluksiz profilaktika tizimini yaratish	17
<i>Axmedova Iroda Shaxitbekovna</i>	
Inklyuziv ta'lim va gospital pedagogikani rivojlantirishda pedagogning tashkilotchilik madaniyati: nazariy va amaliy aspektlar	22
<i>Djabborov Ma'sud Bahriddinovich, Arolova Zarina Lochin qizi</i>	
Developing Sociolinguistic Competence in Intensive Teaching of Foreign Languages to Adults	28
<i>G. R. Tolibova</i>	
Языковая выразительность и художественный мир сказки "Муха-Цокотуха"	31
<i>Garifullina Alsu Robert qizi</i>	
Boshlang'ich sinflarda nasriy asarlarni o'qitish	35
<i>Ibodullayeva Madina Muzaffar qizi</i>	
Nutq kamchiligiga ega bo'lgan bolalarda nutq faoliyatining yuzaga kelish xususiyatlari	38
<i>Ibroximova Fotimaxon Qobiljon qizi</i>	
Rezervga bo'shatilgan harbiy xizmatchilarni fuqarolik hayotiga ijtimoiy-psixologik reintegratsiyasining nazariy-metodologik tahlili (CTP dasturi misolida).....	42
<i>Ikmatullayev G'ayrat Zokirovich</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining o'quv motivatsiyasini innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida rivojlantirish yo'llari	47
<i>Islamova Fotima Shamsiddinovna, Ismoilova Mohinur Faxriddin qizi</i>	
Raqamli ta'lim muhitida milliy o'quv dasturini amaliyotga joriy etishning asosiy tamoyillari	52
<i>Mamanazar Djumayev</i>	
Turli vazn toifalaridagi dzyudochilarning texnik-taktik tayyorgarligini takomillashtirish	61
<i>I. B. Matmuratova</i>	
Maktabgacha ta'limda xalqaro monitoring va baholash dasturlarining o'rni	65
<i>Mutalova Dilnoza Abdurashidovna</i>	
Raqamli texnologiyalar orqali o'quvchilarning intellektuallik koeffitsientini rivojlantirish va zamonaviy ko'nikmalarini shakllantirish	69
<i>Normamatova Sevinch Asror qizi</i>	
Ona tilidan o'quvchilarning pragmatik kompetensiyasining rivojlanganlik darajasini aniqlash mezonlari.....	73
<i>Oloqova O'g'iljon Mamanazarovna</i>	
Oliy ta'limda adaptiv raqamli ta'lim texnologiyalari asosida o'quv jarayoni samaradorligini oshirish modeli ...	77
<i>Quchqarova Dilnovoz Shaymaxammad qizi</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy kompetensiyalarini autentik videomateriallar asosida rivojlantirish metodikasi	81
<i>Qurbonova Shalola Ilhomiddinovna</i>	
Jadid ma'rifatparvarlari pedagogik merosini tadqiq etishning zamonaviy ijtimoiy-pedagogik ahamiyati	84
<i>Raxmatova Dilbar Anvar qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining funksional savodxonligini xalqaro baholash dasturlari asosida rivojlantirish	88
<i>Shavqiddin Burxonov</i>	
Development of Students' Artistic Taste and Aesthetic Education as a Pedagogical Problem.....	91
<i>Temirov Murodjon Anvarovich</i>	
O'smirlarda huquqiy madaniyatni shakllantirishda ma'naviy-ma'rifiy faoliyatning pedagogik imkoniyatlari...	95
<i>Umarov Qobiljon</i>	

Ta'lim va tarbiya tizimida falsafiy yondashuvning pedagogik asoslari	98
Umurov Sharif Rajabovich	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida so'z turkumlariga oid mashg'ulotlar ustida ishlash	102
Voxidova Muqaddas Rasuljon qizi	
Методические основы развития критического мышления обучающихся при изучении информационных технологий в условиях использования искусственного интеллекта	106
Панжиева Назолат Норматомовна	
Динамика морфологической системы современного русского языка в условиях цифровизации	111
Тураева Дилфуза Даминовна	
Zamonaviy pedagogik texnologiyalar va ularning ta'lim samaradorligiga ta'siri	116
Abdug'aniyeva Saodat Shuhrat qizi	
Blended Learning Pedagogy in University EFL Writing Courses: Effects on Linguistic Accuracy and Learner Autonomy	120
Inomidinova Dildorxon Ikramovna	
O'smirlik davrida psixologik rivojlanishning muhim jihatlari va uning determinantlari.....	125
M. S. Usmonova	
The Relationship Between Grammar Knowledge and Writing Proficiency in EFL Learners	130
Tahirova Shaxribonu	
Особенности интерпретации юридических терминов в медиатекстах.....	139
Хамидова Нигора Тулкуновна	
Sportchilarning ijtimoiy moslashuvda murabbiy shaxsining roli	142
Akbarova Maloxatoyimposhsha Saidto'ra qizi	
Raqamli asrda yoshlarning media savodxonligi: ingliz tili og'zaki nutq ko'nikmalarini rivojlantirishda vlog yuritishning o'rni.....	146
Akramova Yulduz Farxadovna, To'rayeva Maftuna Ravshanovna	
Naqshbandiya ta'limotida psixospiroital paradigmalarning mohiyati	151
Ashurova Gulru	
Raqamli ta'lim muhitida talabalarining hamkorlikdagi o'quv faoliyatini monitoring qilish mexanizmlari.....	154
Bekmuratov Qadirbergen Quwanishbaevich	
Oliy ta'lim muassasasi talabalarining kasbiy-ijodiy qobiliyatlarini takomillashtirish.....	158
Hotamov Lochinbek Uktam o'g'li	
Improving Speaking Skills Through Authentic Videos Abstract	162
Imamaliyeva Gulnoza Ulug'bekovna	
Bo'lajak o'qituvchilarning kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi (pedagogik ritorika fani misolida).....	168
Ismoilov Muhammadkarim Miraxmat o'g'li	
Boshlang'ich ta'limda kommunikativ universal o'quv faoliyatlarini rivojlantirishning texnologik asoslari (2-sinf rus tili darslari misolida)	170
Jabborova Muslima Toxirovna	
Pedagogik amaliyot jarayonida talabalarining kasbiy kompetensiyasini shakllantirishning innovatsion mexanizmlari	175
Karimova Barno Ergashevna	
Raqamli ta'lim muhitida milliy o'quv dasturini amaliyotga joriy etishning asosiy tamoyillari	178
Mamanazar Djumayev	
Raqamli transformatsiya sharoitida ta'lim jarayoniga sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy etishning pedagogik-didaktik asoslari	187
Maxmudova Gulchiroy G'anisherovna	
Regbi mashg'ulotlari jarayonida talabalarining tezkor-kuch sifatlarini rivojlantirishning differensial metodikasi	191
Nematov Bahodirbek Baxtiyor o'g'li	
Oila muhitida siblinglararo munosabatlarda psixologik manipulyatsiyaning namoyon bo'lish xususiyatlari...	195
Nishanova Zulfizar Yashin qizi	

Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarini tayyorlashning hozirgi holati hamda innovatsion ta'lim texnologiyalari va tpack yondashuvi asosida pedagogik shart-sharoitlarni takomillashtirish	199
<i>Nozimabonu Tojiboyeva</i>	
Agressiv xulqning ijtimoiy-psixologik determinantlari.....	204
<i>O'ktamova Shohida Odilbek qizi</i>	
Sun'iy intellekt vositalaridan foydalanishning pedagogik afzalliklari va xavflari.....	209
<i>Oqil Ochilov Lutfullo o'g'li</i>	
Kichik tadbirkorlik subyektlarining hudud eksport salohiyatini oshirishga ta'sirining ekonometrik-statistik tadqiqi	214
<i>Boymatova Dildora Olim qizi, Toshaliyeva Saodat Toxirovna</i>	
Eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalarga tovush yo'nalishini aniqlashtirish metodikasi.....	218
<i>Haydarov Islomjon Hatamjon o'g'li</i>	
Bolalar folklori asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining badiiy-ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishning ijtimoiy-pedagogik zaruriyati	222
<i>Jo'raboyeva Mushtariy Jamoldin qizi</i>	
O'zbekistonda maktab ta'limida o'quvchilarning kasbiy salohiyatini aniqlashda sun'iy intellektdan foydalanish	228
<i>Karimova Sarvinoz Hojiqurbonovna</i>	
Aqli zaif bolalarning so'zlashuv nutqiga qo'yiladigan talablar	233
<i>N. S. Mirbabayeva</i>	
Oliy ta'lim muassasasida ta'lim va tarbiya berish metodlari	237
<i>Kamalov Rustam Azizovich</i>	
Bo'lajak logopedlarni tayyorlashda pedagogik mahoratini rivojlantirish xususiyatlari.....	241
<i>Shamsiyeva Sevara Yusupovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ekologik tarbiyani rivojlantirishda loyihaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanish	244
<i>Tangirqulov Elmurod Aliyarovich</i>	
Ta'lim jarayonida sun'iy intellekt va raqamli texnologiyalardan foydalanish	248
<i>Toshtemirova Sarvinoz Obidovna</i>	
Shaxsning ijtimoiy-psixologik yo'naltirilganligi guruhviy jipslikni belgilovchi individual omil sifatida	251
<i>Turayev Nurmuhammad Alibek Fozil o'g'li</i>	
Alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalar og'zaki va yozma nutqini rivojlantirish (aqliy rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalar misolida).....	254
<i>G'ofurova Umida O'tkirbek qizi</i>	
The Role of Artificial Intelligence in Creating Interactive Methods in English.....	258
<i>Urozboyeva Mavluda Shukurlo qizi</i>	
Bo'lajak muhandislarda ekologik madaniyatni rivojlantirishning ilmiy-pedagogik asoslari	262
<i>Xalikova Xurshida Abdullayevna</i>	
Suv ekotizimlarida turlar sonining kamayishini eDNA metabarkoding orqali aniqlash va uning oziq-ovqat xavfsizligidagi ahamiyati.....	267
<i>Xalilova Nigora Ixtiyorovna, Izzatilloeva Umida Kamolovna</i>	
Asalarilar sonining kamayishi va global ekologik xavf	272
<i>Xalilova Nigora Ixtiyorovna, Sayfulloyeva Dilnura Samandarovna</i>	
Enhancing A2 Learners' English Speaking Skills Through Short Stories With Structured Question-and-Answer Activities.....	276
<i>Xudoyberdiyeva G. Sh.</i>	
Кризис интеллигента и поиск смысла жизни в русской и мировой прозе XX Века: сравнительный анализ романов "Обломов" (И. Гончаров) и "Великий гатсби" (Ф. С. Фицджеральд) ..	280
<i>Аманова А. А., Саттарова М.</i>	
Понятие профессиональной ориентации и ее педагогическая сущность	285
<i>Каримова Наргиза Абдугафуровна</i>	
Talabalarning sun'iy intellektli ta'limiy vositalarni loyihalash kompetentligini shakllantirishning pedagogik shartlari	289
<i>Toxirov Feruz Jamoliddinovich</i>	

Maktab ta'lim tizimida STEAM yondashuvini joriy etishda loyiha boshqaruvining roli va samaradorligi	293
<i>Avalboyeva Mavluda Abdumalikovna</i>	
Raqamli texnologiyalar vositasida bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy faoliyatga tayyorlashning innovatsion mexanizmlari	300
<i>Xodjayeva Matlyuba Rustamovna</i>	
Biologiya darslarida interaktiv metodlar orqali o'quvchilarning tanqidiy va kreativ fikrlashini rivojlantirish	304
<i>Hayitov Abdurasul Eshdavlatovich, Anvarjonova Odinxon Xayrullo qizi, Rahimova Fazilat Akrom qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda innovatsion pedagogik texnologiyalar vositasida tabiiy fanlarga doir bilimlarni shakllantirish	309
<i>Nuriddinova Maysara Ikramovna, Eshonqulova Uralbuvish Fayzullayevna</i>	
Brayl sistemasidagi boshlang'ich sinflarda tabiiy fanlarni o'qitishda interfaol uslublardan foydalanish	312
<i>Nuriddinova Maysara Ikramovna, Jo'raqulova Sharofat Baxtiyorovna</i>	
Метод параллельного переноса при делении угла с недоступной вершиной	315
<i>Эсонов Мунавваржон Мукумжонович</i>	
Raqamli texnologiyalar yordamida geometrik masalalarni yechish	318
<i>Sobirova Dinora Umidjon qizi</i>	
O'zbekistonda raqamli jamiyat sharoitida internetdan foydalanish savodxonligini oshirish muammolari va yechimlari	323
<i>Boboqulova Dildora Xolmamat qizi</i>	
Saida Sherahmad qizi hayoti va faoliyatida jadid ayollar ta'limiy qarashlarining namoyon bo'lishi	326
<i>Ergashova Mehriniso Husniddin qizi</i>	
Formation of Environmental Protection and "Green" Economy Concepts among School-Age Youth	329
<i>Kholmominova Oygul Jumayevna</i>	
Boshlang'ich sinf darslarining samaradorligini oshiruvchi interfaol metodlar va ularning ahamiyati	333
<i>Mavlonova Mohlaroyim Nurmat qizi</i>	
Bo'lajak surdopedagoglarning refleksiv ko'nikmalarini rivojlantirish	338
<i>Raximova Muniraxon Iloxomovna</i>	
XX asrning boshlarida Buxoroda jadidchilik harakati asoschilarining ta'lim-tarbiyaga qo'shgan hissasi	342
<i>Safarova Gulzoda Ismoilovna</i>	
O'smirlarda agressiv holatlar va deviant xulq-atvorning psixologik xususiyatlari	346
<i>Shaymardanova Nargiza Maxmanaxarovna</i>	
Yengil atletika mashg'ulotlarida sportchilarning musobaqaoldi psixologik tayyorgarligini takomillashtirishning pedagogik shart-sharoitlari	349
<i>Yigitaliyev Abubakir Farxodjon o'g'li</i>	
Shaxs rivojlanishida motivlarning ahamiyati: psixologik tahlil	354
<i>Sh. Mirabdullayeva</i>	
Professor-o'qituvchilarning ilmiy-pedagogik salohiyatini xalqaro mezonlar asosida rivojlantirish yo'llari	359
<i>Maxmudov Qudratbek Shavkat o'g'li</i>	
Bo'linishga doir olimpiada masalalarini yechish metodikasi va ularning ilmiy-amaliy tahlili	365
<i>Abdullayev G'ayratjon Mutalipovich</i>	
Ijtimoiy tarmoqlarda anonimlikni vujudga kelish omillari	369
<i>Abdullayeva Dilnoza Qurbonbek qizi</i>	
Tinglovchilarga axloqiy-estetik tarbiya berishda notiqlik madaniyatini shakllantirishning samaradorlik ko'rsatkichlari	374
<i>Abdurazaqov Fazliddin Abdunabiyevich</i>	
Bosma ommaviy axborot vositalarida ommaviy sportni keng targ'ib qilishning pedagogik va ijtimoiy ahamiyati	379
<i>Abdusalomov Doniyor Rustam o'g'li</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarni ijtimoiy pedagogik faoliyatga tayyorlash pedagogik muammo sifatida	383
<i>Ali Tursaotov</i>	
Auditoriyadan tashqari mashg'ulotlarning sanogen refleksiyaning rivojlantirishga doir pedagogik imkoniyatlari	388
<i>Ismailov Murodulla Kaxramonovich</i>	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Bo'lajak tarbiyachilarning alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalarda ijtimoiy intellektni rivojlantirishga kasbiy tayyorgarligini shakllantirish	395
<i>Madjitova Sitora Sobit kizi</i>	
Tabiiy fanlarni o'qitishda kompetensiyaviy yondashuv	399
<i>Umbarova Nasiba Xolboy qizi</i>	
Raqamli ta'lim muhitida bo'lajak o'qituvchilarning media va axborot kompetensiyalarini rivojlantirish omillari	402
<i>Ummatov Baxtiyor</i>	
Xorijiy tillarni o'rganishda shaxs nutqining shakllanishida psixolingvistikaning ahamiyati	407
<i>Ahmedov Shavkat Asadilloevich, Ataboyev Navruz Ilhombek o'g'li</i>	
Ta'lim tizimida gender tengligi.....	410
<i>Nazarova Malohat Axmedovna, Sayfiddinova Barno, Axmedova Nasiba</i>	
Ta'lim jarayonida axborot texnologiyalarini qo'llashning mazmun-mohiyati.....	414
<i>Odilova Mahfuza Ochilovna</i>	
Koxlear implantli bolalarni inklyuziv ta'limga tayyorlashda ota-ona va surdopedagog hamkorligini rivojlantirish texnologiyasi.....	418
<i>Rahimova Nargiza Alisherovna</i>	
O'zbek tili darslarida milliy kontentga asoslangan matnlarni tanlash tamoyillari	421
<i>Saparbayeva Indira Shadibekovna</i>	
Autizm sindromi - o'rganilish tarixi va zamonaviy metodikalar tahlili	424
<i>Jo'rayeva Sayyora Axmadjon qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotida o'quv-tarbiya jarayonini interaktiv metodlar asosida takomillashtirish	428
<i>Sharafutdinova Durдона Akmelevna, Niyazova Umida Shomansurovna</i>	
Tabiat bilan tanishtirishda turli metodlarni qo'llash va tabiat bilan tanishtirishning pedagogik ahamiyati	433
<i>Xalmatov Misliiddin Muxammadovich</i>	
Kommunikativ qobiliyat tushunchasining psixologik mazmuni	437
<i>Yuldasheva Mahliyo Bahtiyorovna</i>	
Biotexnologiya fanini o'qitishning zamonaviy psixologik-pedagogik yondashuvlari	443
<i>Moxigul Muydin qizi Burxanova</i>	
Культура речи медицинского работника	447
<i>Рузметова Наргиза Ахмедовна</i>	
Образ города как пространства памяти и идентичности в прозе дины рубиной.....	454
<i>Чернова Татьяна Алексеевна, Назаров Бехруз, Фарходов Диёрбек, Бурибайев Нодир</i>	
Rang konseptlarining lingvomadaniy tabiati va pedagogik ahamiyati: nazariy asoslar	457
<i>Arabova Gulnur Yuzboy qizi</i>	
Типология трудностей формирования навыков иноязычного говорения в начальной школе.....	461
<i>Огай Мукаддасхон Халваевна</i>	
Kasbiy so'nish jarayonining ijtimoiy-psixologik xususiyatlari	468
<i>A'zamova Sarvinoz Aftandil qizi</i>	
Значение интегративного психолингвистического тренинга в процессе усвоения речи в психолингвистике.....	477
<i>Ахмедов Шавкат Асадиллоевич</i>	
Absolyut va nisbiy vaqt tushunchalarining lingvistik mohiyati va farqlanish mezonlari.....	482
<i>Anvarov Abdulhamid Almaljon o'g'li</i>	
Xorij tadqiqotlarida zamonaviy oila transformatsiyasida farzandlar taraqqiyotining ijtimoiy-psixologik asoslari	486
<i>Bo'riyeva Mahbuba Shavkatovna</i>	
The role of instructional scaffolding in developing critical thinking skills among EFL University students.....	490
<i>Ergasheva Fayoza Bahodir qizi, Shukurova Gulchinoy G'ulomovna</i>	
Sun'iy intellekt va kengaytirilgan/virtual haqiqat texnologiyalari integratsiyasi asosida ekologik ta'limni shaxsiylashtirish: metodologik yondashuv va istiqbollar.....	495
<i>Maxmudov AbdIQodir Yusupovich</i>	

Adabiyot darsliklari uchun yangi o'zbek adabiyoti namunalarini saralashning ilmiy-metodik asoslari.....	500
<i>Musaboyeva Zulfira Iqboljon qizi</i>	
Tabiiy fanlarni o'qitishda uch o'lchamli vizualizatsiyalarning boshlang'ich ta'limdagi ahamiyati.....	505
<i>Nabijonova Feruza Valijon qizi</i>	
Kichik maktab yoshidagi monolingval va bilingval o'quvchilarning temperament xususiyatlari.....	508
<i>Pulatova Gulnoza Murodilovna</i>	
Maktabgacha ta'lim muassasalarida inklyuziv ta'lim yo'nalishini joriy qilinishi va prinsiplarga asoslanganligi.....	512
<i>Rasulova Mastura Adilovna, Narxolova Farangiz Umidjon qizi</i>	
Pedagogical Foundations for Developing Competencies in Organizing Practical Classes in Zoology Among Pre-Service Biology Teachers.....	516
<i>Saidova Dilnavoz Bakturdiyevna</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy mahoratini oshirishda fasilitatorlikning amaliy tatbig'i.....	521
<i>Saydulloyeva Shoxsanam Mashrafjonovna</i>	
Ingliz tilini o'qitishda lingvomadaniy kompetensiyani shakllantirishning konseptual-metodologik modeli.....	525
<i>Sherbekova Madinabonu Shavkat qizi</i>	
Talabalardagi aqliy qobiliyatlar kasbiy muvaffaqiyatning asosi sifatida.....	530
<i>Usmonov Sherzod Axmadjonovich, Raxmonov Sa'natjon Baxtiyorovich</i>	

KICHIK MAKTAB YOSHIDAGI MONOLINGVAL VA BILINGVAL O'QUVCHILARNING TEMPERAMENT XUSUSIYATLARI

Pulatova Gulnoza Murodilovna

Psixologiya kafedrası o'qituvchisi (PhD)

ORCID ID 0000-0003-3657-8480

Annotatsiya: Mazkur tadqiqotda A. Thomas va S. Chess, shuningdek V. G. Kolpakov, V. V. Makarov hamda G. A. Makarovalar tomonidan ishlab chiqilgan "Temperament so'rovnomasi" asosida o'quvchilar temperamentining turli xulq-atvor xususiyatlarida namoyon bo'ladigan tarkibiy komponentlari o'rganildi. Tadqiqot monolingval va bilingval o'quvchilarning ota-onalari ishtirokida amalga oshirildi. So'rovnoma yordamida bolalarning faollik darajasi, moslashuvchanligi, emotsional reaktivligi, muloqotga kirishuvchanligi hamda boshqa temperament ko'rsatkichlari tahlil qilindi.

Olingan natijalar monolingval va bilingval o'quvchilar temperamentining ayrim jihatlarida o'xshashliklar bilan bir qatorda muayyan farqlar ham mavjudligini ko'rsatdi. Tadqiqot natijalari o'quvchilarning individual-psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish, shuningdek, ota-onalar va pedagoglar uchun amaliy tavsiyalar ishlab chiqishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Kalit so'zlar: temperament, monolingval o'quvchilar, bilingval o'quvchilar, xulq-atvor xususiyatlari, ota-onalar, psixologik diagnostika, individual protses.

Abstract: This study examined the components of students' temperament manifested through various behavioral characteristics using the Temperament Questionnaire developed by Alexander Thomas and Stella Chess, as well as V. G. Kolpakov, V. V. Makarov, and G. A. Makarova. The research was conducted with the participation of parents of monolingual and bilingual students.

The questionnaire was used to assess temperament indicators such as activity level, adaptability, emotional responsiveness, sociability, and other behavioral traits. The findings revealed both similarities and differences in the temperament characteristics of monolingual and bilingual students. The results contribute to a deeper understanding of students' individual psychological characteristics and provide a basis for developing practical recommendations for educators and parents, as well as for organizing educational processes more effectively.

Key words: temperament, monolingual students, bilingual students, behavioral characteristics, parents, psychological assessment, individual differences, educational process.

Аннотация: В данном исследовании были изучены компоненты темперамента учащихся, проявляющиеся в различных особенностях поведения, с использованием "Опросника темперамента", разработанного А. Томасом и С. Чесс, а также В. Г. Колпаковым, В. В. Макаровым и Г. А. Макаровой. Исследование проводилось с участием родителей монолингвальных и билингвальных учащихся.

С помощью опросника были проанализированы такие показатели темперамента, как уровень активности, адаптивность, эмоциональная реактивность, общительность и другие поведенческие характеристики. Полученные результаты выявили как сходства, так и различия в особенностях темперамента монолингвальных и билингвальных учащихся. Результаты исследования имеют важное значение для учета индивидуально-психологических особенностей учащихся в образовательном процессе, а также для разработки практических рекомендаций для педагогов и родителей.

Ключевые слова: темперамент, монолингвальные учащиеся, билингвальные учащиеся, поведенческие особенности, родители, психологическая диагностика, индивидуальные различия, образовательный процесс.

KIRISH

Bugungi globallashuv va ko'p madaniyatli jamiyat sharoitida bilingvizm (ikki tillilik) fenomeni bolalar psixik rivojlanishining muhim omillaridan biri sifatida alohida ahamiyat kasb etmoqda. Monolingval va bilingval muhitda tarbiyalanayotgan bolalarning individual-psixologik xususiyatlarini, xususan, temperamentining namoyon

bo'lish xususiyatlarini o'rganish zamonaviy psixologiya fanining dolzarb masalalaridan hisoblanadi. Temperament shaxsning tug'ma individual xususiyati bo'lib, uning faolligi, hissiy reaksiyalari, muloqotga kirishuvchanligi va atrof-muhitga moslashuvchanligida namoyon bo'ladi. Shu sababli monolingval va bilingval o'quvchilar temperamentining o'ziga xos jihatlari aniqlash ta'lim-tarbiya jarayonini samarali tashkil etishda muhim ilmiy va amaliy ahamiyatga ega.

Tadqiqot obyekti sifatida Farg'ona shahar 6-son umumiy o'rta ta'lim maktabining 4-sinf monolingval va bilingval o'quvchilari tanlab olindi. Tadqiqot predmeti monolingval va bilingval o'quvchilar temperamentining xulq-atvor ko'rinishlarida namoyon bo'ladigan tarkibiy qismlarini tashkil etadi.

Tadqiqot maqsadi monolingval va bilingval o'quvchilar temperamentining xususiyatlarini qiyosiy o'rganish hamda ularning xulq-atvorida namoyon bo'lish jihatlari aniqlashdan iborat. Tadqiqot vazifalariga temperament va uning psixologik xususiyatlari, shuningdek, kichik maktab yoshidagi bilingval o'quvchilarning psixologik xususiyatlariga oid ilmiy-nazariy manbalarni tahlil qilish, monolingval va bilingval o'quvchilar temperament ko'rsatkichlarini qiyosiy tahlil qilish kiradi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Temperament haqidagi dastlabki ilmiy qarashlar qadimgi yunon olimi Gippokrat tomonidan ilgari surilgan. U inson organizmidagi to'rt xil suyuqlik nisbatiga ko'ra sangvinik, xolerik, flegmatik va melanxolik temperament turlarini ajratgan. Keyinchalik Galen ushbu ta'limotni rivojlantirgan.

Temperamentning ilmiy-fiziologik asoslari Ivan Pavlov tomonidan ishlab chiqilgan oliy nerv faoliyati nazariyasida yoritilgan. Pavlov nerv tizimining kuchi, muvozanatligi va harakatchanligi temperamentning fiziologik negizini tashkil etishini ta'kidlagan.

Psixologiyada temperament muammosi Boris Teplov, Vladimir Nebylitsin va Volf Merlin kabi olimlarning tadqiqotlarida keng o'rganilgan [3]. Ularning fikricha, temperament insonning faoliyat sur'ati, hissiy reaksiyalari, muloqot uslubi va xulq-atvor dinamikasini belgilovchi biologik asosli individual xususiyatlar majmuasidir.

Kichik maktab yoshi (6-10 yosh) bolaning shaxs sifatida shakllanishida muhim bosqich hisoblanadi. Ushbu davrda o'quv faoliyati yetakchi faoliyatga aylanadi va temperament xususiyatlari ta'lim jarayonida yaqqol namoyon bo'la boshlaydi.

Z. Nishanova va boshqalar o'z manbalarida kichik maktab yoshidagi bolalarning shaxs sifatida shakllanishiga ota-onasi va ayniqsa, o'qituvchisi bilan bo'ladigan munosabati katta ta'sir ko'rsatishini ta'kidlaydilar [5, 309-b].

Lev Vygotskiy, Daniil Elkonin va Vasiliy Davydovlarning tadqiqotlarida ta'kidlanishicha, maktabga kirish bilan bog'liq yangi talablar bolaning emotsional holati va xulq-atvorida muayyan o'zgarishlarni yuzaga keltiradi. Temperamentning turli tiplari o'quv materialini o'zlashtirish tezligi, diqqatning barqarorligi va sinfdoshlar bilan muloqotda o'ziga xos tarzda namoyon bo'ladi. Masalan, sangvinik bolalar faol, kirishimli va tez moslashuvchan bo'lsa, flegmatik bolalar vazmin va barqarorligi bilan ajralib turadi. Xolerik bolalarda impulsivlik va yuqori faollik kuzatilsa, melanxolik bolalar sezgirligi va tortinchoqligi bilan tavsiflanadi.

Bilingvizm muammosi François Grosjean, Ellen Bialystok va Jim Cummins kabi olimlar tomonidan chuqur o'rganilgan. Ularning tadqiqotlari bilingval bolalarda kognitiv moslashuvchanlik, ijro funksiyalari, diqqatni boshqarish va muammolarni hal qilish ko'nikmalari nisbatan rivojlanganligini ko'rsatadi. Bolalarning tildan kompleks foydalanishni rivojlantirish va savodxonlikni egallashi juda muhimdir. Bir tilli va ikki tilli bolalarda metalingvistik rivojlanish bo'yicha dastlabki tadqiqotlar muhim farqlarni aniqlagan. Bir tilli va ikki tilli bolalar mazmunli jumalalarda grammatik buzilishlarni aniqlashga qodir bo'lsalar-da, ikki tilli bolalar bunday holatlarda faolroq bo'lganlar [1, 19-b].

Shu bilan birga, ayrim tadqiqotlarda ikki tilli muhit bolaning emotsional rivojlanishi va kommunikativ faoliyatiga ham ta'sir ko'rsatishi mumkinligi qayd etilgan.

J. Cumminsning tadqiqotlarida ta'kidlanishicha, o'zga tilni o'rganish asosan birinchi tilning rivojlanish darajasiga bog'liqdir. Bola o'z ona tilini puxta egallagan bo'lsa, ikkinchi tilni o'zlashtirish osonroq bo'ladi. Aksincha, birinchi tilning rivojlanishi yetarli darajada bo'lmasa yoki uni yo'qotish xavfi mavjud bo'lsa, ikkinchi tilni o'zlashtirish jarayoni sezilarli darajada susayishi mumkin [2].

Alexander Thomas va Stella Chess temperamentning tug'ma xususiyatlarini o'rganib, bolaning muhit bilan o'zaro munosabati temperament namoyon bo'lishida muhim rol o'ynashini ta'kidlaganlar. Ularning "Goodness of Fit" konsepsiyasiga ko'ra, bola temperamentining atrof-muhit talablariga mosligi rivojlanish samaradorligini belgilaydi.

Bilingval bolalar ko'pincha turli madaniy va lingvistik muhitlarga moslashishga majbur bo'ladilar. Natijada ularda kommunikativ faollik, ijtimoiy moslashuvchanlik va emotsional nazoratning ayrim jihatlari monolingval tengdoshlariga nisbatan boshqacha namoyon bo'lishi mumkin.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

A. Thomas, S. Chess, V. G. Kolpakov, V. V. Makarov va G. A. Makarovalar tomonidan ishlab chiqilgan "Temperament so'rovnomasi" tavsifi.

Tadqiqotimizda kichik maktab yoshidagi bilingval va monolingval o'quvchilarning temperament xususiyatlarini o'rganish maqsadida A. Thomas va S. Chess tomonidan yaratilgan, V. G. Kolpakov, V. V. Makarov hamda G. A. Makarovalar tomonidan moslashtirilgan "Temperament so'rovnomasi" dan foydalanildi.

Mazkur metodika temperamentning individual-psixologik xususiyatlarini aniqlashga qaratilgan bo'lib, shaxs xulq-atvorining dinamik tomonlarini baholash imkonini beradi. Metodikaning nazariy asosini Alexander Thomas va Stella Chess tomonidan ishlab chiqilgan temperament konsepsiyasi tashkil etadi. Ushbu konsepsiyaga ko'ra, temperament insonning tug'ma xususiyatlari majmui bo'lib, uning faoliyati, hissiy reaksiyalari va atrof-muhit bilan o'zaro munosabatlarida namoyon bo'ladi.

So'rovnoma yordamida quyidagi temperament ko'rsatkichlari aniqlanadi:

1. Faollik;
2. Ritm;
3. Yaqinlashish;
4. Moslashuvchanlik;
5. Jadallik;
6. Sezuvchanlik chegarasi;
7. Kayfiyat;
8. Chalg'ish;
9. Diqqat-qat'iyatlilik.

Metodika natijalari asosida o'quvchilarning temperament profili shakllantiriladi hamda ularning emotsional barqarorligi, muloqotga kirishuvchanligi, yangi sharoitlarga moslashish xususiyatlari va faoliyatdagi individual farqlari aniqlanadi.

Ushbu tadqiqotda so'rovnoma bilingval va monolingval o'quvchilar guruhlarida qo'llanilib, ularning temperament xususiyatlari qiyosiy tahlil qilindi. Metodika yordamida ikki guruh o'quvchilarining faollik, moslashuvchanlik, hissiy reaksiyalar intensivligi, diqqat barqarorligi va boshqa temperament ko'rsatkichlaridagi o'xshash hamda farqli jihatlar aniqlandi. Olingan natijalar bilingval va monolingval muhitning bolalar temperamentining namoyon bo'lishiga ta'sirini baholash imkonini berdi.

"Temperament so'rovnomasi" (A. Thomas, S. Chess; V. G. Kolpakov, V. V. Makarov, G. A. Makarova modifikatsiyasi) respondentlarning temperament xususiyatlarini diagnostika qilishga mo'ljallangan psixologik metodika hisoblanadi. Tadqiqotda mazkur metodika kichik maktab yoshidagi bilingval va monolingval o'quvchilarning temperament ko'rsatkichlarini aniqlash maqsadida qo'llanildi. So'rovnoma temperamentning faollik, ritmiklik, moslashuvchanlik, emotsional reaksiyalar intensivligi, kayfiyat, diqqat barqarorligi va sezgirlik kabi parametrlarini baholash imkonini beradi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqotlarimizda A. Thomas, S. Chess, V. G. Kolpakov, V. V. Makarov va G. A. Makarovalar tomonidan ishlab chiqilgan "Temperament so'rovnomasi" dagi xulq-atvorning turli xususiyatlarida namoyon bo'ladigan o'quvchilar temperamentining tarkibiy qismlari monolingval va bilingval o'quvchilarning ota-onalarida o'tkazildi hamda tahlil qilindi. Metodika natijalari asosida o'quvchilarning individual-tipologik xususiyatlari aniqlanib, bilingval va monolingval guruhlar o'rtasidagi temperament farqlari qiyosiy tahlil qilindi (1-jadval).

Ko'rsatkichlar	O'qitiladigan ona tili (O'rtacha ranglar)		U	p
	Monolingval (n=80)	Bilingval (n=125)		
Faollik	74,97	70,74	2372,00	,543
Ritm.	71,73	73,05	2474,00	,851
Yaqinlashish.	73,43	71,83	2464,00	,820
Moslashuvchanlik	71,93	72,90	2486,00	,890
Jadallik	70,57	73,88	2404,00	,636
Sezuvchanlik chegarasi	68,10	75,64	2256,00	,282
Kayfiyat	69,00	75,00	2310,00	,392
Chalg'ish	71,07	73,52	2434,000	,725
Diqqat-qat'iyatlilik	70,33	74,05	2390,000	,594

Yuqoridagi jadval tahlili shuni ko'rsatadiki, kichik maktab yoshidagi monolingval va bilingval o'quvchilarning temperament tarkibiy qismlarida sezilarli farqlar aniqlanmadi. Xususan, xulq-atvorning turli jihatlarida namoyon bo'ladigan temperament xususiyatlari har ikki guruh vakillarida o'xshash darajada namoyon bo'lgan. Olingan natijalar monolingval va bilingval o'quvchilar o'rtasida temperamentning asosiy ko'rsatkichlari bo'yicha statistik hamda psixologik jihatdan ahamiyatli tafovutlar mavjud emasligini ko'rsatadi. Bu holat temperamentning biologik va individual-psixologik xususiyat sifatida til muhitiga nisbatan barqarorroq ekanligini hamda monolingval va bilingval rivojlanish sharoitlari uning tarkibiy komponentlariga sezilarli ta'sir ko'rsatmasligini taxmin qilish imkonini beradi.

Shu bilan birga, har ikki guruh o'quvchilarida temperament ko'rsatkichlarining yaqinligi ularning yosh xususiyatlari, rivojlanish bosqichi va ijtimoiylashuv jarayonlarining umumiyliги bilan izohlanishi mumkin. Natijalar tadqiqot ishtirokchilarining temperament xususiyatlari o'xshash psixologik qonuniyatlar asosida shakllanganligini tasdiqlaydi.

Natijalarning tahlili o'quvchilarga o'zga tilni o'rgatish samarasi va psixik taraqqiyotidagi o'zgarishlarni ham namoyon etdi. Metodikalarning ayrim shkalalaridagi natijalar o'quvchilar rivojlanishining istiqbolli yo'nalishlarini belgilashda muhim ahamiyat kasb etadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari asosida kichik maktab yoshidagi monolingval va bilingval o'quvchilarning temperament xususiyatlari o'rganildi. Olingan ma'lumotlar tahlili shuni ko'rsatdiki, har ikki guruh o'quvchilarining temperament tarkibiy qismlarida sezilarli farqlar aniqlanmadi. Xususan, faollik darajasi, hissiy barqarorlik, moslashuvchanlik, muloqotga kirishuvchanlik va boshqa temperament ko'rsatkichlari bo'yicha monolingval hamda bilingval o'quvchilar o'xshash natijalarni namoyon etdilar.

Tadqiqot natijalari temperamentning asosan biologik va individual-psixologik omillar bilan bog'liq ekanligini hamda ikki tilli yoki bir tilli muhitda ta'lim olish ushbu xususiyatlarning shakllanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatmasligini ko'rsatdi. Shu sababli o'quvchilarning temperament xususiyatlarini baholashda ularning til muhiti emas, balki individual psixologik xususiyatlariga ko'proq e'tibor qaratish maqsadga muvofiqdir.

Amaliy tavsiyalar

1. Ta'lim jarayonini tashkil etishda monolingval va bilingval o'quvchilar o'rtasidagi temperament farqlariga emas, balki har bir o'quvchining individual psixologik xususiyatlariga tayanish tavsiya etiladi.
2. Maktab psixologlari tomonidan temperament diagnostikasini muntazam ravishda o'tkazib borish va natijalar asosida individual rivojlantiruvchi dasturlar ishlab chiqish maqsadga muvofiqdir.
3. Pedagoglar o'quvchilarning temperament turini hisobga olgan holda o'qitishning differensial va individual yondashuv usullaridan foydalanishlari zarur.
4. Bilingval va monolingval o'quvchilar bilan ishlashda ularning muloqot, moslashuv va emotsional holatlariga oid psixologik treninglar tashkil etish tavsiya etiladi.
5. Ota-onalar uchun temperamentning yoshga xos xususiyatlari hamda farzandlarning individual rivojlanishini qo'llab-quvvatlash bo'yicha psixologik-ma'rifiy seminarlar o'tkazish foydali hisoblanadi.
6. Kelgusidagi tadqiqotlarda temperament va bilingvizm o'rtasidagi bog'liqlikni turli yosh davrlari, jins omili hamda ta'lim muhiti xususiyatlarini inobatga olgan holda yanada kengroq o'rganish tavsiya etiladi.

Umumiy xulosa

Demak, tadqiqot natijalariga ko'ra, kichik maktab yoshidagi monolingval va bilingval o'quvchilarning temperament xususiyatlari o'rtasida muhim tafovutlar aniqlanmadi. Bu esa temperamentning nisbatan barqaror individual-psixologik tuzilma ekanligini va uning shakllanishida til omiliga qaraganda biologik hamda shaxsiy rivojlanish omillari muhimroq o'rin tutishini ko'rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Bialystok E., Craik F. I. M. Cognitive and linguistic processing in the bilingual mind // Current Directions in Psychological Science. - 2010. - Vol. 19, № 1. - P. 19-23.
2. Cummins J. Language, Power and Pedagogy: Bilingual Children in the Crossfire. - Clevedon : Multilingual Matters, 2000. - 309 p.
3. Мерлин В. С. Очерк теории темперамента. - М. : Педагогика, 1973. - 240 с.
4. Мерлин В. С. Психология индивидуальности. - М. : Издательство Московского психолого-социального института; Воронеж : МОДЭК, 2005. - 544 с.
5. Nishanova Z. T., Kamilova N. G., Abdullaev D. U., Xolnazarova M. X. Rivojlanish psixologiyasi. Pedagogik psixologiya. - Toshkent, 2018. - 309 b.
6. Небылицын В. Д. Основные свойства нервной системы человека. - М. : Просвещение, 1966. - 383 с.
7. Теплов Б. М. Проблемы индивидуальных различий. - М. : Издательство Академии педагогических наук РСФСР, 1961. - 536 с.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №6(4)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.